

1

ת"ר 'מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין ב"ש אומרים יום ראשון מדליק שמנה מכאן ואילך פוחת והולך ובי"ה אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסף והולך

מא עגה (כא)

2

נר איש וביטו . נר אחד בכל לילה ואיש וכל בני ביתו כגו לזו כנר אחד: וכמהדרין . אחד המלות עושין נר אחד בכל לילה לכל אחד ואחד מבני הבית :

מא עגה (כא)

3

יב 'מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הגם ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על תעמיה שעשה לנו . אמילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או טובר כמותו ולוקח שמן ונרות ומדליק:

כמב"ה ס"ג מל מטכה

4

אמר רב הונא יהרגיל בנר הויין ליה בניי תלמידי חכמים הזהיר במוזה זוכה לדירה נאה הזהיר בצעיות זוכה למלית נאה הזהיר בקדוש היום זוכה וממלא גרבי יין

מא עגה (כא)

5

א ב וידבר יהוה אל משה לאמר: צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תיחד בו: ולבש הכהן מדי בד ומכנס בד ולבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח וישמו אצל המזבח: וקטט את בגדיי ולבש בגדים אחרים והציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום סהור: והאש על המזבח תיחד בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים בגקר בגקר ושרף עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים: אש תמיד תיחד על המזבח לא תכבה:

מא עגה (כא)

6

(ו) אש תמיד, אש שנאמר בה תמיד, היא שמדליקין בה את הנרות, שנאמר בה: להעלות נר תמיד (שמות כז כ), אף היא מעל מזבח החיצון תוקד²⁰. לא תכבה, המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין²¹.

מא עגה (כא)

7

קרב. מצות הדלקת אש על המזבח בקל-יום

להקטיר אש על המזבח בקל-יום תמיד, שנאמר "אש תמיד תוקד על המזבח", ובא הפרוש של תמיד (יומא מה א), כלומר: ל(ה)שים בו עצים בפקר ובין הערבים, ובבאור אמרו זכרונם לברכה (יומא כא ב): אף-על-פי שהאש יורד מן השמים - מצוה להביא מן הקדושים, ואל יקשה עליך לאמר: מה היא מצוה זו, והלא על-כל-פנים הנה להם להקטיר אש לצורך הקרבן שנתמזבו להקריב, ובלא אש אי אפשר? כי מצוה זו בפני עצמה היא, כי מלבד אש הצריך לקרבן היו נותנים אש במזבח במצוה זו, וכמו שדרשו זכרונם לברכה (יומא מה א) שלש מצרכות של אש מן הקטובים, כמו שנתבאר בדינין של מצוה זו.

ספר היענין

8

ושלש מצרכות של אש היו עושים במזבח בקל יום. הראשונה גדולה שעליה מקריבין הקטיר עם שאר הקרבנות, שניה בצדה קטנה ממנה שממנה לוקחין אש במחפה להקטיר קטרת בקל-יום, ומצרכה שלישית אין עליה כלום אלא לקנים מצנת האש, שנאמר "אש תמיד תוקד וגומר".

מא עגה (כא)

9

משפטי המצוה, הקדמה (ני"א: הקדמה), ידוע הדבר בינינו ואצל כל-חכם, כי נסים גדולים אשר יעשה האל אל-בני אדם בטובו הגדול, לעולם יעשה דרך סתר, ונראים הענינים נעשים קצת כאלו הם בדרך הטבע ממש או בקרוב לטבע, כי גם בגנס קריעת גם-סוף שהיה גם מפרסם כתוב שם (שמות יד כא) "ויולך יי את-הים ברום קדים ענה כל-הלילה וישם את-הים לתרבה ויפקעו המים". והמשפילים בינינו כי ענין סתר זה - למעלת האדון ושפלות המקבל, ומנה הענין ענינו להקטיר אש במזבח, אף-על-פי ששם יורד אש מן השמים, כדי להסתיר הגם, לפי הדומה שהאש היורדת לא היתה נראית בירידתה מן השמים שאמרנו חוץ מיום שמיני של מלואים ושל גדעון ומנוח (ושל אליהו) שהיתה נראית. ועדין אנו צריכין לומר מהו ענין המצוה להדליק אש על המזבח מלבד האש הצריך שם לקרבן. ונאמר על צד הפשט שהוא כענין מה-שכתבנו במצות לחם הפנים, שהאדם מתברך לפי מעשיו שהוא עוסק בהם לרצון בוראו, ועל זה הדרך אמרנו שהתברכה מצויה בכל-לחם חל מתוך עסקנו במצוה במקום קדש, כאלו תאמר על דרך משל שהתברכה תתפשט במינה, וכמו כן הוא עסק המצוה באש בקל-יום שיתברך האדם בענין האש שבו, ומהו אש זה? הוא הטבע שבאדם, כי מן הארבעה יסודות שבאדם הוא אש והוא ראש לארבעתן, כי בו יתחזק האדם ויתנוצץ ויפשל, ועל כן צריכה התברכה בו יותר, וענין התברכה הוא שלמות, כלומר דבר שאין בו חסרון ולא מותר, וכן האש שבאדם צריכה להתברכה זו שיהא ממנו באדם מה-שצריך אליו, לא פחות כי יחלש פחו, ולא יותר כי ישרף בו בדרך בני אדם שמתים בתוספת האש בהם יותר מדי והוא הקדמת, ובני אהרן הוסיפו בנש מבלי שנצטוו ונוסף גם בהם אש ונשרפו, כי לפי פשלת בני אדם יבואו עונשים או פגום ברפת השם התברך עליהם.

מא עגה (כא)

10

כתוב בספר ר' יהודא ברזילי משום רתנא בפ"ק דיומא⁹³ בכל יום היו תורמין המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו בין לפניו בין לאחוריו, וביום הכפורים מחצות, וברגלים מאשמורה הראשונה, וכשנזכר הקב"ה אותן עונות שהיו משמשין לפניו במקדש בסוף משמורה ראשונה ובחצי הלילה ובתחלת האחרונה כביכול אין שמחה לפניו

מש' הראש כמות

"עצי שטים עומדים" (לעיל כו טו), שעומדים לעולם ולעולמי עולמים", וגם כן לא נפל דבר מהם ביד האויבים, על היפך מה שקרה למקדש שלמה וכליו כמבואר בחרבן בית ראשון על ידי נבחראדני שלא נזכר שם דבר מעיני משכן משה רבנו ע"ה. משכן העדות, סיפר מעלות זה המשכן שבשבילם היה ראוי להיות נצחי ושלא ליפול ביד אויבים: ראשונה, שהיה משכן העדות, שהיו בו לוחות הערות; ב', אשר פקר על פי משה; ג', שהיתה עבודת הלויים ביד איתמר, כי אמנם משמרת כל חלקי המשכן ביד איתמר היתה; ד', ובצאלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה, שהיו ראשי אומני מלאכת המשכן וכליו מיוחדים וצדיקים שבדור, ובכן שרתה שכינה במעשי ידיהם, ולא נפל ביד אויבים, אבל מקדש שלמה שהיו עושי המלאכה בו מצורי אף על פי ששרתה בו שכינה נפסדו חלקיו, והוצרך לחזק את בדי הבית, ונפל בסוף הכל ביד אויבים, אבל בית שני שלא היה בו גם אחד מכל אלה התנאים לא שרתה בו שכינה, ונפל ביד אויבים, כי אמנם בית שני לא היה "משכן העדות" שלא היו בו לוחות העדות, ולא פוקד כי אם על פי כורשי ולא היו שם בני לוי, כמו שהעיד עזרא באמרו "ואבינה בעם ובכהנים, ומבני לוי לא מצאתי שם" (עזרא ח טו), ומן המתעסקים בבנינו היו צידונים וצורים, כמבואר בספר עזרא.

דבר פלא בנס דחנוכה, שהיה כדי שיוכלו לקיים מצות מנורה, והלא לא לאורה צריך (שבת כב, ב) רק לעשות רצונו, וכיון שאין להם פטורים, וזה חיבה יתירה שהקב"ה חפץ להיות הארת גרות המנורה על ידי הדלקתו. ונשאר גם כן לדורות, שיש סיוע בימים הללו לבני ישראל לעשות רצונו יתברך יותר מן הסדר וההנהגה בכל השנה, בדרך נס ופלא:

(סע) ג פ"ג

ואתה תצנה את בני ישראל ויקחו אליך שמן ויתן לך כחית למאור להעלות נר תמיד: באהל מועד מחוץ לפרכת אשר עליה עידן יצרך אתו אהרן וכגו' מערב עד בקר לפני יהוה חקת עולם לדורתם מאת בני ישראל:

גיל תלוי

וידבר משה את מעד יהוה אל בני ישראל:

וידבר יהוה אל משה לאמר: צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן ויתן לך כחית למאור להעלות נר תמיד: מחוץ לפרכת העדת באהל מועד יצרך אתו אהרן מערב עד בקר לפני יהוה חקת עולם לדורתכם: על המנורה הטהרה יצרך את הנרות לפני יהוה תמיד:

בטח אהרן

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרות אל מל פני המנורה ואירו שבעת הנרות: העש כן אהרן אל מל פני המנורה העלה נרתיך כאשר צוה יהוה את משה: זה מעשה המנורה מקשה והב עד ירכה עד שרחה מקשה הוא כמראה אשר הראה יהוה את משה כן עשה את המנורה:

בזאת נאמרו

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה ממת כלי אש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי: ואת התרומה אשר תקחו מאתם והב וקספך ונחשת: וחקלת וארגמן ותולעת שני ושזף ויעזים: וערת אילים מאדמים וערת תחשים ועצי שטים: שמן למאור: בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים:

מנחה תרומה

והוא היה אומר חביב אדם שנברא בצלם • חבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר (בראשית ט') בצלם אלהים עשה את האדם • חביבין ישראל שנקראו בנים למקום • חבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום שנאמר (דברים י"ד) בנים אתם לה' אלהיכם • חביבין ישראל שניתן להם כלי המדה • חבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי המדה שבו נברא העולם שנאמר (משלי ד') כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו: מזו (טו) הכל צפוי והרשות נתונה ובמוב העולם נדון והכל לפי רוב המעשה:

אבות ב"ק ז

ובאמת הנס דחנוכה חביב מאוד, והיא חיבה יתירה, כי כל הנסים להצלת ישראל, אבל נס לעשות המצוה, אף כי אונס רחמנא פטריה (ע"ז נד, א), הוא הוראת חיבתן של ישראל, שהקב"ה חפץ במעשיהם ועשה להם נס שיוכלו לקיים המצוה ק"י.

שם אמר מנורה ג' פ"ג

ויולכנו אל אטע השער שער אשר פנה דרך הקדשים: והנה כבוד אלהי ישראל בא • מקדש הקדשים וקולו בקול מים רבים והארץ האירה מקבדו:

יאמרו מ"ג

כי כה יהיה בקרב יי הארץ בתוך העמים כנגד ית בעוללת אמ פלה בציר: המה ישאו קולם ירבו בגאון יהוה צהלו מים: על כן בארים כבודו יהוה באי הים שם יהוה אלהי ישראל: יעאיו כג'